

förmån att då ha fått vara med och bära lama, lytta och lidande fram till Honom. Samma välsignade uppgift är vår, då vi i kyrkans bön bära fram allt, som trycker oss, inför Herren. Hela livet med allt jordiskt, alla omsorger och alla glädjemenen inför Herren — församling

och kyrka, land och folk, åker och äring, hus och hem, barn och ensamma — inför Herren, i visshet att han bär omsorg om allt, som möter oss i tiden. Sådan är den *allmänna kyrkobönen* och den gamla trösterika *Litanian*.

(Forts.)
A. Adell.

Till frågan om perikopsystemets uppkomst.

Hartmann Grisar, S. J.: Das Missale im Lichte römischer Stadtgeschichte. Freiburg im Br. 1925.

Kyrkoåret är en av de största skatter, som den kristna traditionen skänkt kyrkan. Redan detta gör, att varje arbete, som kastar nytt ljus över dess ursprung och utveckling, kan göra anspråk på beaktande. Därtill kommer, att vårt kyrkoårs och textsystems historia ännu gömmer på många olösta gåtor av största intresse.

Ett nytt arbete rörande en del hithörande frågor har nyligen sett dagen. Författaren är jesuiten Grisar, mest känd hos oss genom sin Lutherbiografi, den hittills förnämsta från romerskt håll.

I sitt nya, här ovan anförda, arbete om Missalet, belyst med material ur staden Roms historia, är förf. på sitt rätta område. Roms äldre historia är hans specialitet. Boken försätter oss tillbaka till de för den västerländska liturgiska utvecklingen så betydelsefulla århundradena omkring övergången från gamla tiden till medeltiden, då så mycket av den romerska gudstjänsttraditionen växer ut och vinner stadga i påvens omedelbara omgivning, just föranlett av behovet av ordning och fasthet i det vidlyftiga påvliga gudstjänstceremonielet, för att sedan från Rom som kristenhetens medelpunkt sprida sig till

och erövra hela västerlandet efter mer eller mindre lyckosamma strider med de egna »usus», som där utbildat sig i de särskilda länderna under inflytande från andra liturgiska centra.

Det är framför allt de romerska perikopernas tillblivelsehistoria, som förf. vill belysa. Det material han framdrager härför, är drag ur Roms politiska historia, som uppenbarligen övat inflytande på valet av liturgiska texter och utformningen av böneformulär samt sedvänjor, bruk och behov vid den påvliga gudstjänsten, som på olika sätt givit karaktär åt olika dagar i kyrkoåret eller annars föranlett liturgiskt arbete på den bok, som nu går under namn av *Missale Romanum*. Som var att vänta, är det huvudsakligen en del söndags- och framför allt ferialmässor, icke de större högtidernas, som förf. på detta sätt lyckas framställa i nytt ljus.

Det är obestridligt, att förf. har både mycket och fängslande material att draga fram. Det mesta rör emellertid icke direkt oss, då det har avseende på sådana delar av missalet, där vi genom reformationen fått traditionen bruten. Dock är vad som kan belysa våra nuvarande förhållanden tillräckligt för att berättiga boken till ett utförligare omnämmande i denna tidskrift. Det är ock uteslutande några så-

dana detaljer, som här nedan skola framdragas.

Söndagen Sexagesima behandlar ämnet Guds Ord, med liknelsen om fyrahanda sädesåker (Luc. 8:4—15) som evangelieperikop. Som epistel tjänstgör 2 Kor. 11: 19—31, där Paulus beskriver sina vedermödor för evangeli predikans skull. Båda texterna gå väl ihop. Och dock undrar man väl ändå, varför just denna epistelperikop blivit vald. Grisars bok ger oss svaret. Detta ligger i några till synes ganska gåtfulla ord, som stå över denna mässa i det romerska missalet: »Statio ad S. Paulum». Vad innebär då denna överskrift?

Orden peka på den i Rom redan före Gregorius den store förefintliga seden, att på bestämda dagar fira högmässan i särskilda kyrkor. Stadens klerus samlades i en annan kyrka, och därifrån tågade man under avsjungande av litanior i procession till dagens »stationskyrka», där påven själv celebrerade mässan. Gregorius ingrep ordnande även i denna angelägenhet och införde också namnen på de olika dagarnas stationskyrkor i sacramentariet (»mässboken»), från vilket de medföljt in i Missalet, där de än i dag stå som ett minnesmärke över denna gamla sed, som bröts redan under senare medeltiden, i synnerhet under påvarnes Avignonvistelse. »Statio ad S. Paulum» betyder alltså, att påven den dagen firade mässan i den kyrka, som utanför Roms murar byggts över den store hednapostelns grav. Minnet av aposteln Paulus trädde därför i dagens medelpunkt. Och vilket stycke i Pauli brev skulle väl då bättre passa till epistel än detta hans självvittnesbörd om de faror och lidanden, som han utstått för evangeli sak?

Står även valet av evangelium på söndagen Sexagesima i samband

med Paulus? Det är icke lika bevisligt men dock mycket sannolikt, att man vid valet av liknelsen om såningsmannen tänkte på Pauli världspredikan av evangelium.

En annan epistel, som väl hos mer än en framkallat en viss undran, är den på Midfastosöndagen ur Gal. 4. Även den får emellertid en mycket enkel och naturlig förklaring genom dagens överskrift i det romerska missalet: »Statio ad S. Crucem in Jerusalem». När man på Midfastosöndagen — avbrottet i fastan — tågade ut till »det heliga korsets kyrka», försatte man sig sålunda i andanom till Jerusalem. Och vad låg då närmare till hands än att tänka på »det Jerusalem som är därovan» och dess härlighet? Avbrottet i fastan åter kommer i synnerhet fram i evangeliet.

På samma sätt får valet av epistel på Annandag Pingst sin fulla förklaring genom rubriken »Statio ad S. Petrum ad vincula». Apostlafursten, efter vilken dagens stationskyrka uppkallats, uppträder ju i perikopen vid Kornelius' dop.

Ett värdefullt beriktigande av gängse uppfattning om uppkomsten av bruket att låta kyrkklockorna tiga under den stilla veckan må ock påpekas. Enligt förf. är det fullständigt oriktigt att ställa frågan så: varför införde man seden att låta klockorna tiga? Det förhåller sig fastmera så att vid tiden för utvecklingen av dymmelveckans liturgi klockorna ännu icke voro i bruk. Frågan borde sålunda i stället lyda: varför infördes icke bruket av klockor också på denna punkt? Svaret torde ligga i den inre stabilisering, som denna liturgi redan vunnit, naturligtvis i förbindelse med känslan för att därmed förläna denna vecka en särskild prägel. Bruket vittnar sålunda om den höga åldern hos denna veckas liturgi.

Det är icke så ovanligt, att perikopsystemet bemötes med överlägsna axelryckningar. Vi behöva blott erinra om ett ryktbart svenskt evangelieboksförslag, som helt och hållet ville riva ned mer än tusenårig tradition. Inför Grisars bok känner man livligt, vilken olycka det är, att vi icke på svenska äga

någon modern, vederhäftig, utförlig framställning av vårt kyrkoår. Grisars bok ger en aning både om vilket rikt fält att bearbeta detta är, och om den välsignelse, som en fördjupad förståelse av kyrkoårets rika uppbyggelsevärden skulle sprida inom vårt kyrkliga liv.

Knut Peters.

Svenska Margareta kyrkan i Oslo.

Från professor L. I. Wahlman har red. mottagit nedanstående genmäle:

I den av Eder redigerade »Tidskrift för Kyrkomusik och Svenskt gudstjänstliv» förekommer i februari-numret i år en artikel av arkitekten K. M. Westerberg om *Svenska Margareta kyrkan i Oslo.*

Då artikeln innebär en missuppfattning av med mig associerade konstnärers, Hörlins och Gunnar Torhamns arbete i kyrkan och av vårt sätt att samarbeta, ber jag Eder vara av den godheten att införa dessa rader.

Hörlin har nästan uteslutande arbetat med församlingshuset och pastorsbostaden. Hans och mitt färgväljande voro kanske i början något heterogena, men då Hörlin var den mest angenäma människa att samarbeta med, kommo vi i hela pastorsbostaden och största delen av församlingshuset till full enighet. Jag vill särskilt framhålla Hörlins komposition i hallens tak i pastorsbostaden, både i färg och teckning enligt min åsikt förträfflig, samt plafonden i styrelserummet, som artikelförfattaren själv fäst sig vid. Tyvärr tilläto oss icke de redan förut hårt anlidade ekonomiska resurserna att på stora salens tak nedlägga den konstnärliga

möda, som detta stora rum egentligen skulle tarvat.

Det är *kyrkan*, som naturligtvis fått *sitt* rikligare tillmätt. Och jag ångrar i ingen mån, att jag som arkitekt varit sparsam i allt utom de stora måtten, för att med fullt förtroende lämna fritt rum, stora fria ytor för Torhamn, denne med fantasi och stark religiös känsla samt utsökt form- och färgsinne begärade konstnär.

Han och jag voro fullt överens om motivval, färgval i stort sett samt skala, redan när han begynte. Menar arkitekt Westerberg verkligen, att när man lämnar *en god konstnär* en hel korvägg, ett kortak och hela skeppets och läktarens tak att dekorera i figurkomposition, man då skall tycka sig skyldig att *trycka sin prägel på detta arbete?* Skulle jag ens lämnat alla dessa fält öppna, om jag icke haft konstnären i sikte — ja känt att vi verkligen harmonierade? Detta angenäma, lätta samarbete, som resulterat i en, i många tanke, befriande interiör, det står för arkitekt Westerberg som ett bevis på nonchalerande av en kyrkobyggares plikter — som en disharmoni mellan två utövande konstnärer.